

DISCURS ȚINUT DE NICOLAE TITULESCU LA
SOCIETATEA MEDICALĂ A LITORALULUI MEDITERANEAN

Cap Martin, 11 aprilie 1937

*„Intangibilitatea frontierelor este condiția primă
a înțelegerii internaționale“*

Dragii mei președinți,
Doamnelor,
Domnilor,

Onoarea care mi se acordă azi de a prezida dejunul Societății Medicale a Litoralului Mediteranean rămâne pentru mine o enigmă.

Am încercat să mi-o explic în diferite feluri, dar niciunul dintre ele nu mă satisface.

Am mers până la a presupune că, poate, medicii își închipuie că oamenii politici își îndreaptă adeseori gândurile către medicină, ceea ce ar fi cu siguranță o binefacere, căci ei ar afla că există cel puțin un domeniu în care bunăvoința lor ar cunoaște limite de netrecut, mai ales acelea ale legilor naturale, pe care nu ar putea să le violeze fără a fi pedepsiți, sau că medicii și-ar putea îndrepta privirea spre politică, căci nu cunosc o carieră mai glorioasă pentru patrie decât aceea pe care a făcut-o un anumit medic într-o anumită țară. Să-l numim pe Clemenceau, să numim Franța.

Apoi, în sfârșit, m-am gândit că toate acestea erau prea complicate și că eu datorez onoarea de a mă găsi aici unei duble curiozități din partea dumneavoastră: mai întâi aceea de a ști dacă un om care a fost recent bolnav și care a fost îngrijit de către confrăți a fost vindecat așa cum trebuia, apoi aceea de a ști dacă breasla pe care acest bolnav o reprezintă la rândul său, anume aceea a oamenilor politici, a reușit, la rândul său, să vindece pacientul de care ea nu încetează să se ocupe și care se numește Lumea.

Ei bine, pentru a fi sincer, trebuie să vă spun că dacă prima dumneavoastră curiozitate, aceea de a ști dacă medicii reușesc să vindece bolnavii, capătă un răspuns pe deplin afirmativ, nu se poate răspunde tot așa de net și de onorabil la cea de-a doua curiozitate a dumneavoastră.

Este o axiomă pe care o exprim spunând: medicii reușesc mult mai bine în lupta lor împotriva răului fizic decât reușesc conducătorii statelor în lupta lor împotriva răului politic.

Nu vreau să pledez pentru circumstanțe atenuante, atrăgându-vă atenția asupra faptului că pentru omul politic, bolnavul este de dimensiuni mult mai considerabile decât pacientul obișnuit, că el este mai puțin ascultător decât acesta din urmă, dat fiind că sufragiul universal îi dă dreptul să-și dicteze singur rețetele, și, în sfârșit, că boala unei colectivități prezintă, orice s-ar spune, mai multe complicații decât o boală fizică.

Există, totuși, printre nevoile pe care le resimte o colectivitate una care primează față de toate celelalte și care, dacă este satisfăcută, face ca erorile ce ar putea fi comise să fie ușor iertate: aceasta este nevoia de a menține pacea.

Nu cred că a existat un moment în care popoarele să fi fost mai averse de pace ca astăzi și în care guvernele lor, datorită diferențelor de concepție mai curând decât datorită divergențelor de interese, să fi acționat de așa manieră încât spectrul războiului n-a mai putut fi niciodată alungat din viziunile noastre zilnice.

Or, cum poate fi întreprinsă o muncă fructuoasă dacă îți închipui fără încetare că mâine va avea loc catastrofa?

În prezent sunt două motive care fac popoarele nefericite. Mai întâi, lipsa mijloacelor de trai, de muncă și de materii prime. Apoi dorința de a-și mări teritoriul, pentru că se consideră că acelea care au fost pierdute prin tratatele de pace le-au fost răpite pe nedrept.

Între aceste două motive de nemulțumire a națiunilor, eu fac o deosebire capitală. Dacă primul este just, dacă primul obligă pe orice membru al comunității internaționale să facă sacrificii, necesare pentru a da popoarelor care au lipsuri ceea ce au nevoie, dacă primul deci poate să facă obiectul unei înțelegeri internaționale, cel de al doilea este nu numai injust, dar el este și cauza discordiilor internaționale care nu pot fi înlăturate decât prin război.

Nu există țară care să fie dispusă să cedeze vreun milimetru din teritoriul său altfel decât constrânsă prin forță. Mai mult, nicio țară nu va consimți să facă sacrificiile necesare pentru a ajunge la o înțelegere internațională echitabilă privind schimburile și materiile prime, decât în măsura în care ea va fi sigură că teritoriul său nu va fi atins.

Intangibilitatea frontierelor este deci condiția primă a înțelegerii internaționale.

De altfel, ce este o frontieră dacă nu o piedică în trecerea oamenilor și mărfurilor? Cu cât este mai mult amenințată, cu atât va fi mai mult apărată prin înrăutățirea piedicilor deja existente. Cu cât ești mai sigur de păstrarea frontierei, cu atât vei fi mai dispus să ușurezi circulația economică.

Am susținut întotdeauna că nu revizuirea frontierelor, nu deplasarea râului pe care-l constituie frontiera, ci spiritualizarea frontierei prin distrugerea piedicilor pe care ea le reprezintă va face fericirea națiunilor.

De altfel, v-ați întrebat vreodată câți sunt cei pe care frontierele actuale îi nemulțumesc? Dacă se ia în considerare că Imperiul Britanic, care reprezintă a cincina parte a lumii, că America de Nord, America de Sud, Franța, Belgia, Olanda, Spania, Portugalia, Elveția, Țările Nordice, Polonia, Țările Baltice, țările Miciei Înțelegeri, țările Înțelegerii Balcanice nu cer nimănui niciun centimetru pătrat de teritoriu, dacă se ia în considerație că Uniunea Sovietică practică în prezent o politică de nerevizionism, se ajunge la concluzia că cei ce vor să schimbe frontierele reprezintă o infimă minoritate față de cei ce vor să le păstreze.

Totuși este de neconceput să vrei să provoci o tulburare planetară pentru a da satisfacție unora în detrimentul altora.

De altfel, pe ce se bazează aceste pretenții la teritoriul altora? Pe așa-zisul drept istoric. O națiune a fost aservită și a trăit timp de secole sub jugul străin, o alta a fost împărțită fără jenă în profitul terților. Tratatele de pace dau libertate primei și asigură renașterea celei de-a doua. Cei ce s-au văzut privați de teritoriu în aceste condiții se văicăresc în mod zgomotos. Întreb: cum de factorul timp, în măsura în care a jucat un rol în domeniul nedreptății, poate să creeze dreptul istoric, iar în măsura în care a jucat un rol în domeniul dreptății, nu poate el să creeze niciun drept de niciun fel?

Am relevat această chestiune deoarece doresc să o înlătur, pentru a putea, la rândul meu, să insist asupra egalității dreptului națiunilor la muncă și la bogățiile economice ale lumii, bazată pe *statu quo-ul* teritorial. Vreau să insist asupra necesității unei înțelegeri internaționale privind schimburile și materiile prime. Vreau să insist asupra necesității de a transpune doctrina democratică din interiorul statelor dincolo de frontiere.

Pacea nu va putea fi asigurată decât în măsura în care un acord de acest fel va putea fi încheiat.

Pentru un astfel de acord, este necesar un instrument internațional.

Într-adevăr, convențiile de la stat la stat nu sunt suficiente. Și ele nu vor fi suficiente pentru că ele sunt făcute potrivit nevoilor locale și nu potrivit nevoilor internaționale generale.

Acest instrument există: el se numește Societatea Națiunilor. Și, orice s-ar spune și orice s-ar face, nu se poate concepe un altul în locul său.

Știu că Societatea Națiunilor trece printr-o criză, știu că în unele țări este considerată cu ostilitate și că în Franța, care și-a bazat totuși politica sa pe ea, cota ei nu este prea ridicată.

Pentru că am reprezentat țara mea la Societatea Națiunilor de la crearea sa, pentru că am fost un fidel al Societății Națiunilor, pentru că m-am ferit s-o preamăresc, chiar în epoca ei de glorie, cred că am o anumită autoritate să vorbesc de ea, chiar în ochii celor ce nu cred în ea, dacă se găsesc dintre aceștia printre noi.

Marele defect al multor oameni care au participat la Societatea Națiunilor este fie de a fi supraestimat-o, fie de a fi subestimat-o. În ceea ce mă privește, am luat-o întotdeauna în serios, dar fără să-i cer vreodată ceea ce nu putea oferi.

Vreau să vă fac o mărturisire: câte nu le spui medicilor mai ales când ai fost bolnav? Și eu vreau să fac această mărturisire, cu riscul de a nu fi pe placul prietenilor mei, președintele Beneș, președintele Herriot, președintele MacDonald¹ și ministrul Politis², autori și principali susținători ai Protocolului din 1924: mă fac răspunzător pentru nesemnarea acestui Protocol de către România.

Sunt un idealist. Dar acest Protocol era în asemenea măsură rodul teoriei, transfera într-atât Paradisul pe Pământ, încât simțul realității m-a făcut să prezic că națiunea britanică nu-i va urma pe miniștrii săi, ceea ce s-a întâmplat de altfel, și că formulele de drept ale Protocolului ascundeau multe pericole pentru interesele țării mele. Vorbesc pentru trecut; nu angajez viitorul.

Nesemnând Protocolul din 1924 și făcându-mi-se totuși o onoare unică în analele Societății Națiunilor, alegerea mea de două ori la rând ca președinte al Adunării ordinare a Societății Națiunilor vă dovedește că, cel puțin când este vorba de Societatea Națiunilor, dau dovadă de un echilibru sigur și recunoscut.

Societatea Națiunilor nu a cunoscut doar eșecul nerealizării Protocolului din 1924, ci și eșecul Conferinței de dezarmare și acela al intervenției sale în conflictul italo-etiopian.

Departa de mine ideea de a evoca aici problema sancțiunilor. Mă voi mulțumi să spun că ea corespunde uneia dintre cele mai mari dureri din viața mea. Iubesc Italia, o port în sângele meu. Dar țara mea are un interes capital ca principiile Pactului să fie

---

¹ James Ramsay MacDonald.

² Nikolaos Sokrates Politis.

respectate. Deci, nu pot decât să repet ceea ce am spus la Geneva în iunie 1936: în această chestiune, politica pe care am urmat-o în calitate de ministru al Afacerilor Străine este aceea a liniei drepte, a liniei drepte a glonțului care străbate mai întâi inima înainte de a atinge ținta.

Cu toate aceste eșecuri, eu cred în Societatea Națiunilor și prezic renașterea viitoare a autorității sale morale, precum și întărirea sa prin toate mijloacele corespunzătoare.

În acest scop, orice reformă a Pactului mi se pare inutilă. Nu Pactul, ci oamenii sunt aceia care au eșuat. Câteva completări și câteva precizări aduse Cartei noastre fundamentale sunt suficiente.

Experiența ne-a dovedit că sancțiunile economice neînsoțite de sancțiuni militare sunt ineficace.

Pe de altă parte, concepția wilsoniană a intrării în război a întregii Planete pentru a opri o agresiune, indiferent unde s-ar produce ea, creează o obligație imposibilă, deci de neexecutat.

Nimeni nu se va bate decât acolo unde sunt în joc interesele sale.

Dacă deci, din punctul de vedere al securității, Europa ar fi împărțită în zone geografice, dacă deci, pentru fiecare agresiune, puterile interesate din regiunea respectivă și-ar asuma obligația de a acorda asistență victimei, am substitui concepției grandioase a Pactului actual o concepție mai modestă, dar ne-am găsi pe un teren solid.

Sanțiuni economice universale, sancțiuni militare regionale și aplicarea concomitentă a celor două feluri de sancțiuni, iată cele trei imperative care ar transforma în puțină vreme Geneva într-o realitate politică efectivă.

Acestei Societăți a Națiunilor astfel corectată îi incumbă misiunea de a realiza înțelegerea economică internațională, bază unică și *sine qua non* a menținerii păcii.

Acestei opere națiunile vor trebui să i se dedice cât mai curând.

În fruntea lor vreau să văd, ca întotdeauna, Franța, dar o Franță activă, o Franță pe care s-o urmăm, o Franță care să comande.

Pentru aceasta, este necesară o singură condiție: ca Franța să realizeze imensul lucru pe care îl reprezintă în ochii lumii, ca ea să-și dea seama de forța sa, să facă printr-un gest energetic să înceteze acea politică internațională ce constă în a avea pretenții în raport invers cu mijloacele.

Dar, orice ar face, România nu va abandona niciodată Franța, căci aceasta ar înseamna să se abandoneze pe ea însăși.

În ceea ce mă privește, credința mea în destinele Franței este atât de mare, încât resimt un sentiment de profundă recunoștință față de cei care mi-au dat ocazia s-o proclam o dată mai mult și să spun public că o voi propaga printre toți cei care, datorită slăbiciunii de caracter, se îndoiesc de Franța sau printre cei care, datorită necunoașterii istoriei, nu cred încă în Franța.

Ridic paharul în sănătatea președintelui Republicii Franceze, a președinților Societății Medicale și a membrilor săi, pentru prosperitatea și măreția Franței.

Trăiască Franța!